

קידושין דרבנן ו'סיבת האיסור'

ראשי הפרקים

- א. אי תפיסת קידושין באשת איש – שני טעמים
- ב. נושא הסוגיא בקידושין סז – אי תפיסת קידושין או/ו ממזרות
- ג. נפקא מינות בין הטעמים
  1. קידושי דרבנן
  2. קידושי עובר
  3. בבני נח
  4. ארוסה ונשואה
  5. זכין בגט
- ד. קידושי דרבנן ו'סיבת האיסור'
  1. קידושי דרבנן מונעים קידושי שני – 'סיבת האיסור'
  2. קידושי כסף ושטר ביבמה
  3. איסור אשת איש במקדש נדה
  4. אין איסור חל על איסור - אין איסור או אין עונש?
  5. מחלוקת אבני"ז וחלקת יואב
  6. ממזר מקידושין דרבנן

א. אי תפיסת קידושין באשת איש – שני טעמים¹

בפי' קדשים (ויקרא יט, כ-כא) נאמר שהבא על שפחה חרופה אינו חייב מיתה אלא קרבן אשם. במסכת גיטין נחלקו מי היא שפחה חרופה. בשו"ע (אבה"ע מד, יב) נפסק שמדובר בחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה. בגמ' (גיטין מג) יש ספק מה מעמדה לאחר שנשתחררה ומה הדין אם לאחר שחרורה בא אחר ומקדשה. מה הדין אם אחר בא לקדשה לפני שנשתחררה? יש כאן אשת איש שאין בה איסור כרת – האם קידושי שני יתפסו? לבית שמואל (אבה"ע שם ס"ק טו) פשוט שקידושי שני לא יתפסו מאחר ומקודשת היא לראשון.

במסכת גיטין (מג,א) אומרת הגמ', שאין היכי תימצי של 'אשת ב' מתים' לענין יבום. הפנ"י הקשה – ראוּבן שקידש ח"ש וחב"ח וחזר אחיו וקידשה

---

¹ עיי' אבני משפט ו עמ' 9 ואילך בדברי מו"ר הגרמ"ח דימנטמן שליט"א.

(לפני שנשתחררה) – הואיל ואין בה איסור כרת (ואפילו לאו אין אלא חיוב אשם) תפסי קידושי שמעון אחיו ואם שניהם מתו הרי היא אשת ב' מתים? על כך השיב :

ובלא"ה לא משכחת קידושין אחר קידושין דכיון שתפסו קידושין של ראובן הרי היא ברשותו ואין לה יד לקבל קידושין מאחר, כן נראה לי.

וכדעת הב"ש הנ"ל. קידושי הראשון מונעים תפיסת קידושי שני כי 'אין לה יד לקבל קידושין'. האבנ"מ (שם, ד) חולק על הב"ש והפני"י וסובר שבאופן הנ"ל תופסים קידושי שני. רק בחיוב כרת ומעלה (מיתת בית דין) אין תפיסת קידושין (על חיוב כרת – כסימן או כסיבה ידון אי"ה להלן). הדבר מבואר במסכת קידושין (סז,ב): יש פסוק שקידושין אינם תופסים באחות אשה. הגמ' מציעה ללמוד שאר עריות (בבנין אב) מאחות אשה. על כך מוסיפה הגמ' לשאול: אשת איש ואשת אח שונים מאחות אשה (לאשת איש יש היתר בחיי אוסרה – גט, ולאשת אח יש היתר במקום מצוה – יבום) ומנין נלמד שבהם אין תפיסת קידושין. לפי הפני"י אין צורך לחפש מקור לאי תפיסת קידושין באשת איש – תיפוק ליה מכך ש'אין לה יד לקבל הקידושין' (כלשונו) והצד הקנייני מונע תפיסת קידושי שני?

לקושיית הפני"י שימשכחת לה אשת ב' מתים, משיב האבנ"מ כך: הבא על שפחה חרופה באשם תלוי, אך אם שמעון יבוא על שפחה חרופה שנתקדשה לראובן אחיו יתחייב כרת כדין איסור אשת אח! חידוש התורה על חיוב אשם בלבד מתייחס לאיסור אשת איש בלבד.²

ב. נושא הסוגיא בקידושין סז – אי תפיסת קידושין או/ו ממזרות

ר' אלחנן (קובץ הערות ג,ט), בעל הדברי יחזקאל (נו,ד) והחזו"א (אבה"ע קמח לדף סז,ב) דוחים את הוכחת האבנ"מ: הגמ' בקידושין שאלה אשת איש מנלן – לא לגבי תפיסת קידושין. כונת הגמ' לשאול מנלן שהנולד מביאת אשת איש הוא ממזר. אם הדבר המונע תפיסת קידושין הוא רק הקנין (פני"י) ולא מצד ערוה מנין שיש ממזרות? הרשב"א ביבמות (מה,ב) באר שממזרות נובעת מקשר שאין בו אפשרות לתפיסת קידושין כשהמניעה היא איסור

² המני"ח (מ' קצא) מסתפק בזה ונוטה לומר שאין חייבין עליה משום אשת אח. בנקודה זו – הגדרת מהות האישות בשפחה חרופה – ראה משי"כ באבני משפט ו עמ' 133 ואילך.

ערוה, על כן בנולד מגוי ועבד אין ממזרות כי הסיבה לאי תפיסת קידושין עמהם אינו מצד ערוה.

אמנם המעיין בתוס' (שם ד"ה מנא הני מילי) יראה שתירוץ זה אינו פשוט. לדעת תוס' נושא הסוגיא הוא תפיסת קידושין ולא ממזרות. ממזרות (הנלמד מילא יגלה כנף אביו) מוכיחה על אי תפיסת קידושין אך לשיטת רבי יהושע (יבמות מט, א) שרק מחייבי מיתות בי"ד יש ממזרות ואעפ"כ גם בחייבי כריתות אין תפיסת קידושין יש למצוא מקור לכך וזהו נושא הסוגיא (הערת ר' אלחנן והגרני"ט בסי' פח).

יש המיישבים קושיית האבנ"מ באופן אחר (קובץ הערות הנ"ל). ברור שאין תפיסת קידושין בא"א בגלל הצד הקנייני. הגמ' חיפשה מקור שאין תפיסת קידושין (גם) מצד הערוה שבאשת איש ונפ"מ – אם הקנין בלבד מונע, הרי שאם שנים יקדשו בבת אחת יחולו קידושי שניהם, אך אם שם הערוה מונע – נאמר 'כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת נמי לא' (קידושין נ, ב). בקניינים לא נאמר כן כי הסיבה שאדם אינו יכול למכור שדה פעם שניה היא בגלל שהשדה אינה שלו אבל אין חסרון בעצם ההקנאה לשנים [כמבואר בתוס' גיטין (מב, א ד"ה הא) שבשתי אחיות – קידושי הראשונה הם סיבה המונעת קידושי השניה (ועי' תוס' בכורות ט, א)].

אמנם גם תירוץ זה צ"ע. הפנ"י עסוק בסוגיית 'אשת ב' מתים'. לפי הקובץ הערות עדיין משכחת לה אשת ב' מתים – אם ראובן ושמעון יקדשו שפחה חרופה בבת אחת – כל מניעת הקידושין – לפנ"י – היא בגלל הצד קנייני, ואין – לכאורה – סיבה שקידושי שניהם בבת אחת לא יחולו וצ"ע. (לכאורה קושיא זו על הפנ"י אף ללא העיון בסוגיא בדף סז). וע"כ צ"ל (לפנ"י) שאין אפשרות להיות מקודשת לשני בני אדם (עי' קידושין ז, א ומ"מ אישות ג, ט איתתא לבי תרי לא חזיא).

ג. נפקא מינות בין הטעמים

1. קידושי דרבנן

אדם זרק לאשה כסף קידושין: קרוב לו אינה מקודשת, קרוב לה מקודשת מחצה על מחצה מקודשת ואינה מקודשת (גיטין עח).

האבנ"מ (כח, לג) למד בדעת הרמב"ם, שקנין דרבנן אינו מועיל לדינים דאורייתא. ולכן אם מדובר כאן בקנין ד' אמות אשה זו מקודשת מרבנן בלבד. לכן הקשה האבנ"מ (ל, ה) מה בין מקודשת למקודשת ואינה מקודשת,

בשני המקרים אינה מקודשת מדאורייתא ובכל מקרה צריכה גט מדרבנן. למה התנא הציג כאן שני דינים נפרדים?

ואין לומר שנפ"מ אם קידושי שני יתפסו כי אין כאן ערוה (קידושי דרבנן בלבד) ובשני המקרים – גם קרוב לה ומקודשת מדין ודאי, יתפסו קידושי שני!

הפנ"י יחלוק על דברי האבנ"מ הללו. קידושי דרבנן ימנעו חלות קידושי שני (אם גם הוא יקדש בקנין דרבנן) אף שאין כאן ערוה – מ"מ קידושין לא תופסים בא"א בגלל שהיא כבר קנויה לאחר; האבנ"מ הקשה לשיטתו.

הבית שמואל (אבה"ע מד, א) סובר שאם פקח קידש חרשת (=קידושי דרבנן) ובא פקח אחר וקידשה, אף קידושי השני תופסים. בעל עצי ארזים (אבה"ע שם) תמה – מדוע יחולו קידושי שני שהם מדרבנן בלבד לאחר שהראשון כבר קידשה? נראה שיש לתלות מחלוקתם במחלוקת הפנ"י³ והאבנ"מ, אם כי אין הכרח שהפנ"י והאבנ"מ יודו לדברי הבית שמואל והעצי ארזים.

2. קידושי עובר

הרב גוסטמאן (אהל יצחק עמ"ס גיטין עמי שנו) כתב, שלפי הגר"ח (אישות ז, טז) שאם אב מקדש את בתו משעה שהוכר העובר, אין חלות אישות בעובר ויש כאן קנין ללא אישות כלל; לפנ"י לא יתפסו קידושי שני ולאבנ"מ קידושי שני יתפסו.

3. בבני נח

המנ"ח (סוף מ' קצא) מציין למל"מ (מלכים ט, י) שנסתפק אם בן נח בא על ערוה שלו אם קנה אותה בביאה זו שתחשב אשת איש ואחר שיבוא עליה יתחייב?

הפרשת דרכים (דרך האתרים דרוש א) מביא בשם חכמי אשכנז שאין קונה אותה כמו שבישראל אין תפיסת קידושין בעריות ולא הביאו ראה לדבריהם. המנ"ח סבור שהואיל ובישראל לומדים שאין קידושין תופסים בעריות מהיקשא דרבי יונה, לעכו"ם שאין מקור ממילא תפסי קידושין.

---

³ ולכאורה סתירה בדברי הבי"ש. שפחה חרופה שתתקדש לשני – לא תופסים בה קידושין ולאחר קידושין דרבנן תופסים קידושין שניים וצ"ע.

אמנם לדעת הפני"י שבא"א יש סיבה נפרדת לאי תפיסת קידושין, הצד הקנייני, אם כן אם ב"נ יבוא על אשת חברו בודאי שלא קנאה.

4. ארוסה ונשואה

החלקת יואב (אבה"ע סי' ב) מעלה אפשרות שיש לחלק בין ארוסה לנשואה. בנשואה כו"ע יודו שלא שייך תפיסת קידושין כי היא קנויה לבעלה. בעודה ארוסה, שאז אינה קנויה לבעלה רק שאסרה על כל העולם, לשם כך צריך את ההיקש דרבי יונה שהקישוה הכתוב לכל עריות שבתורה (ומיושבת קושיית האבני"מ על הפני"י). והדברים טעונים ליבון וברור (שכן נקראת היא 'קנין כספו') ואכמ"ל.

5. זכין בגט

בשולי פרק זה נציין לדברי הגרמ"פ בשו"ת אגרו"מ (אבה"ע א, קיז) ביחס לאפשרות לזכות גט, ואם תאמר זכין לאדם אמרינן ולא זכין מאדם?

ואין להקשות דהוא כמו זכין מאדם שהרבה סוברין דלא אמרינן, דהא עניני אישות אינו קנין ממש לאיש באשתו. וראיה דהא רק מצד אין קידושין תופסין בחייבי כריתות אין תופסין קידושין בא"א כמפורש בקידושין סוף דף סז ולא מצד שהיא כבר של אחר אלא ודאי דאין ענין אישות כזכות ממון אלא איסור והיתר בעלמא שעושה בהקידושין והגירושין ולכן שייך בזה ענין זכיה מטעם שליחות כדאשכחן בשליח לקבלה.

נקט להדיא שאי תפיסת קידושין באשת איש אינו נובע מענין קנייני, שלא כפני"י.

ד. קידושי דרבנן ו'סיבת האיסור'

לעיל (ג.1) הבאנו מחלוקת הבי"ש (מד, א) ובעל עצי ארזים בנדון פקח שקידש חרשת (=קידושי דרבנן) ובא פקח אחר וקידשה, האם קידושי שני תופסים וכתבנו שנראה שמחלוקת הבי"ש והעצ"א היא מחלוקת הפני"י והאבני"מ.

הדברים מבוארים באבני"מ (מד, א) בפקח שקידש חרשת ובא פקח אחר וקידשה. קידושי שני תופסים הואיל וקידושי ראשון הם מדרבנן בלבד. וז"ל:

ודוקא באשת איש גמורה הוא דלא תפסי קידושי שני ומשום דהו"ל חייבי כריתות וכו' דיליף מקרא דלא תפסי קידושין אבל בקידושי

דרבנן דאינו לא מחייבי מיתות ב"ד ולא חייבי כריתות שפיר תפסי קידושי שני.

1. קידושי דרבנן מונעים קידושי שני – 'סיבת האיסור'

יש אפשרות נוספת לבאר דעת הסוברים שקידושי דרבנן מונעים חלות קידושי דרבנן, אף בלא טעמו של הפנ"י. ר' אלחנן (קובץ הערות ג,ג) מביא בשם הגרש"ש (ע"י שע"י א,יא) והדברי יחזקאל (נו,ד) מביא בשם הגר"ח לדון מה הסיבה למניעת קידושין באחות אשה וכדוגמתה: האם היותה אחות אשה זו סיבה לחיוב כרת וחייב הכרת גורם לאי תפיסת קידושין. או כלך לדרך זו: חיוב הכרת אינו סיבה אלא סימן. אותה נקודה שגורמת לכרת היא שגורמת לאי תפיסת קידושין. לא הכרת גורם לאי תפיסת קידושין אלא סיבת הכרת. לפי"ז י"ל שבקידושי דרבנן – על אף שאין כרת בפועל – סיבת הכרת (עכ"פ מדבריהם) קיימת ובכוחה למנוע תפיסת קידושין.

לעיקרון זה של 'סיבת האיסור' הביאו הגדולים הנ"ל כמה הוכחות:

בגיטין (פה,א) אדם המגרש אשתו ואומר לה חוץ מקידושך בשטר מהו ז"א שהיא מותרת לכל אדם אך לא תוכל להתקדש בשטר, ואיך תתכן הגבלה כזו הרי היא מגורשת! (לא מדובר בתנאי). ע"כ צ"ל שתפיסת קידושין אינה תלויה באיסור בפועל אלא בסיבת האיסור ולענין קידושי שטר היא עדיין אשת איש, למרת שזו אישות שאינה מחייבת כרת!

2. קידושי כסף ושטר ביבמה

רש"י ביבמות (נב,א) מבאר מדוע קידושי היבם אינם תופסים ביבמה. וז"ל: "נתן לה כסף או שוה כסף – ואמר לה התקדשי לי במאמר יבמין ואף על גב דיהב לה מידי לאו קידושין גמורים הן כקידושי תורה שהרי אין קידושין תופסין באשת אח והתורה לא התירתה לו ליעשות כאשה נכרית אלא כסדר המצוה וביאה הוא דכתבה בה רחמנא".

ביאור דבריו: בקידושין (יד,א) ילפינן מקרא, שיבמה נקנית בביאה ולא בכסף ובשטר. מדוע א"כ, נזקק רש"י לנימוק מדוע לא תפסי בה קידושין? הפסוק שבגמ' ממעט כסף ושטר כקנין ראוי למצות יבום אך הואיל ואיסור אשת אח פוקע (לכאורה) עם מות הבעל / האח מה מונע תפיסת קידושין 'רגילים'? על כך השיב רש"י כנ"ל. ואכתי צ"ב, סוכ"ס היא אינה ערוה ואם היבם בא עליה ולא קנאה אינו חייב כרת; מה – א"כ – מונע תפיסת קידושין? (ואף שיש דעה

שקידושין אינם תופסים ביבמה לשוק – הרי זה מקרא ד'ולא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר' ויבם אינו זר) על כרחך צ"ל כנ"ל.

אבל אם נפרש דאין הכרת בעצמו גורם, אלא סיבת הכרת היא הגורמת למניעת הקידושין, אתי שפיר. דאף דאיסור אשת אח הותר ביבמה הזקוקה ליבם, מ"מ סיבת האיסור במקומה עומדת ולא הותר אלא האיסור בפועל (קובץ הערות שם).

3. איסור אשת איש במקדש נדה

מה הדין במקרה שאדם קידש אשה נדה (ותפסי בה קידושין כמבואר ביבמות מט,ב)? איסור כרת דאשת איש לא חל על איסור נידה; מעתה, אם יבוא אחר ויקדשנה (לאחר שתטהר) האם יתפסו הקידושין כי היא לא נאסרה על כל העולם בכרת? בשלמא לפניי, שהקנין מונע תפיסת קידושי שני הכא נמי קידושי השני לא תופסים אך לאבנ"מ שחולק יצא כאן חידוש דין. האחיעזר (אבה"ע סי' ג) הוכיח שקידושי שני לא יחולו. במשנה (יבמות יג,א) איתא שיש שש עריות שאין אפשרות שייפלו ליבום כי לא ייתכן שהן נשואות לאחיו, ביניהן: אשת אב. הקשה האחיעזר: אם האב נשאה בנידותה ומת ואחיו נשאה (איסור אשת איש ואשת אב לא חלים על איסור נדה) ונטהרה ומת האח – לכאורה יש לפנינו אשת אב שנופלת ליבום וצריך לאשמועין שאין יבום בכה"ג. "אלא ודאי דכיון דמ"מ עיקר האישות חל בה אע"ג אין הכרת חל עלה מדין אין איסור חל על איסור מ"מ החומר שיש בה לא בטיל והוא גורם שלא יתפסו בה קידושין" (דברי יחזקאל בשם הגר"ח). ועי' קובץ הערות (לה,ו).

האחיעזר דן באפשרות שאיסור אשת איש יחול על איסור נדה כי איסור אשת איש מוסיף לגבי בני נח⁴ (ואף שביחס לדין חייבים הם על עריות דידן – כמבואר בסנהדרין נו - היינו בעריות מחמת קורבא כגון נערה המאורסה אף שלב"נ אין אירוסין), ע"ש.⁵

---

⁴ וכיוצא בזה כתבו בעל ההפלאה בפנים יפות עה"ת פ' קדשים עה"פ "ואיש אשר ינאף", ובשו"ת עמודי אור סי' פ.

⁵ ולפי דברי החזו"א (אבה"ע קלד לדף יג) י"ל שאיסור אשת איש חל על נדה כי כולל הזמן שעתידה להיטהר, והאחיעזר (אבה"ע לד,יא) כתב שכולל זמן הוי מחלוקת רמב"ם וראב"ד (שבועות ד,י) אך אינו שייך לנדו"ד כי טהרתה תלוי במעשה.

4. אין איסור חל על איסור - אין איסור או אין עונש ?

ביבמות (לב, א) איתא, שלר"ש אם אח נשא אשה ואח"כ אחיו נשא אחותה ומת הראשון, האלמנה אסורה לאח מדין אשת אח ולא מדין אחות אשה (כי אין איסור חל על איסור). שאלה הגמ': אם היא אסורה רק בגלל איסור אשת אח – שתתייבם! ועל כך ענתה הגמ' שאיסור אחות אשה 'מיתלא תלי וקאי ואם איסור אשת אח יפקע, איסור אחות אשה יחול.

האחיעזר מבאר, שבהו"א הציעה הגמ' שתתייבם ואכן יתפסו קידושיו ואין בכח האיסור ה'מרחף' של אחות אשה למנוע תפיסת הקידושין כי בהו"א סברו שהאיסור השני אינו חל כלל ולמסקנה נתחדש שכשאומרים שאין אחע"א פירושו שהאיסור חל אלא שלא נענשים מחמתו. לכן המקדש נדה – אע"פ שאיסור אשת איש אינו חל על אסור נדה, הני מילי לענין עונש אבל חומר האיסור קיים ובכוחו למנוע תפיסת קידושי שני וכן ליצור ממזרות.

יסוד זה של האחיעזר (בניגוד להוכחת האחרונים הנ"ל למציאות של 'סיבת האיסור') תלוי באשלי רברבי:

הפמ"ג (פתיחה כוללת להל' פסח פ"א סוף אות טז) כתב שאיסור חל על איסור באחד משלשה אופנים: מוסף, כולל ואיסור בת אחת. אולם באופנים אחרים בהם אומרים שאין איסור חל על איסור מ"מ "תרין איסורין רביע עליה". ביבמות לג, ב איכא נפ"מ: "לקברו בין רשעים גמורים".⁶ לפי"ז, ממה שכתב הש"ך (יו"ד רלח, ה) שהנשבע לא לאכול נבלה (והשבועה לא חלה על האיסור) אם יקלע למצב של פקוח נפש אינו צריך להשאל על שבועתו, מוכח שסובר שהאיסור השני לא חל כלל.⁷

יש לציין לדבריו הפמ"ג בחיבורו תיבת גמא (פי' שופטים אות א) שם העלה את הספק הבא: איסור נבילה – למ"ד אין איסור חל על איסור – אינו חל על חלב. מה הדין במי ששגג באיסור הראשון והזיד בשני, אכל חלב של נבלה כשהוא שוגג בחלב ומוזיד בנבלה, האם נפסל הוא לעדות באופן זה? (נפסלים לעדות בגין עבירת לאו שיש בה מלקות, אף אם אינו לוקה, כל שעבר במזיד). ולכאורה תלוי בגדר אחע"א.

⁶ לכאורה תלוי במחלוקת רש"י ד"ה אלא ותוסי' שם, ע"י אגרו"מ אבה"ע ח"א סי' כב. ועיי' רש"י ותוסי' יבמות לב, א 'מיתלא תלי'.

⁷ ייתכן ואף אם האיסור השני חל שבועה שאני ואכמ"ל.

5. מחלוקת אבני? וחלוקת יואב

בשו"ת אבני נזר (אבה"ע קפב) מתייחס לשאלת החלוקת יואב:⁸

אשר נסתפק בחרשת גמורה או אשת חרש גמור, שעד אחד מעיד עלי שנתגרשה אם נאמן מטעם כיון דבקידושי דרבנן תופסין קידושי אחר אפילו קידושין ג"כ דרבנן כמ"ש האבני מלואים (מד,א), וכל היכי דתפסי קידושין לא הוה דבר שבערוה, רק איסורין כנדה, וגם כאן כיון דלא הוי ממזר בקידושי דרבנן כמבואר ברי"ף פרק ב"ש (יבמות בד' הרי"ף לח,א), על כן נאמן ע"א שנתגרשה עכ"ל, וכוונתו לומר דה"ה באשת חרש יתפסו בה קידושי חרש אחר...

והשיב האבני:⁹ "הנה דברי האבני מלואים לא ראיתי, וכמדומה לי שלא כתוב כלל בא"מ, ובוודאי כבודו מדמה למ"ש (מד,ה) בחצ"י שפחה וחצ"י בת חורין שתופסין בה קידושין שניים משום שאין בה חיוב כרת, אבל זו היא בת כרת דרבנן, ובקידושי דרבנן שהם משום גזירה, כעין קידשה בפחות משה פרוטה שהיא גזירה שיהי' כאן אחד מבני מדי, יש לומר דמכל מקום שייך הגזירה שיהי' כאן אחד מעיר ששם קידושין שניים שוים פרוטה, ויאמר כי קידושין דאורייתא אינם תופסין אחר ראשונים דרבנן, וכדומה בקידושין דרבנן שמשום גזירה, אבל חרש אטו פיקח לא מיחלף... וכשם שבא איסור אחות דרבנן ומפקיע זיקה דרבנן כך אתי קידושין ראשונים דרבנן ומפקיע קידושין שניים דרבנן".

דברי האבני תואמים למה שעולה מדברי הגר"ח והגרשש"ק שסיבת האיסור מונעת תפיסת קידושין וזו כונתו 'בת כרת דרבנן', שכן אין כרת מדרבנן והמכוון ל'סיבת כרת'.

6. ממזר מקידושי דרבנן

הדברי יחזקאל הנ"ל מבאר (מכח דברי הגר"ח, שבקדושי דרבנן בעקבות קנין דרבנן אי ס"ל שלא מהני לדאורייתא) שמנישואין דרבנן יהיה ממזר מדבריהם ואילו החלוקת יואב והאבני מסכימים שלפי דעת הרי"ף (יבמות לח,א בדפיו) אין ממזר מנישואים דרבנן.

יש לשים לב שבודאי יש ממזר מדרבנן (כמפורש ברמב"ם אסו"ב טו,י: 'שלשה מזרים הם: ממזר ודאי, ספק וממזר מדברי סופרים...'), כגון פסולי

⁸ ומשם נדפס בחלוקת יואב קונטרס הערות (כה).

גיטין שהם מדרבנן. מדאורייתא היא כבר מגורשת ומדרבנן יש חיסרון בגט ויש בכה"ג ממזרות (לסוברים כן – ע"י טור אבה"ע קט), והחילוק הוא בין קידושין שכל חלותם מדרבנן (כגון חרשת), לעומת קידושי תורה שחכמים הגבילו את הגט ואף שמדאורייתא היא מגורשת העמידוה על נישואי הראשון. עוד יש לחלק שבנדו"ד לא מדובר בקידושין מכח תקנת חכמים בענייני קידושין אלא שתיקנו קנין מדבריהם וייתכן ובכה"ג לכו"ע יש ממזר מדבריהם [בספר אבני האפד (ח"ב סי' ד ס"ק ג) חילק בין פסולי גיטין מדרבנן במקרה שהיתה קודם לכן בחזקת אשת איש לבין קידושי דרבנן וכנ"ל]. וראה באור הגר"א (אבה"ע יז אות קעא) באשה שנשאת ונמצא גיטה בטל שתצא מזה ומזה. ואם בא עליה ראשון קודם שקיבלה גט משני הולד ממזר (מדרבנן). והגר"א באר שעשאוה כאשת איש מדבריהם להצריכה גט ולכן הולד ממזר מדבריהם.